

SLOVENSKI

vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

Letnik IV.

Celovec, v sredo 6. IV. 1949

Štev. 28 (213)

Jugoslavija in avstrijska mirovna pogodba

Beograd, 4. aprila 1949 (Tanjug). Zadnja številka »Jugoslav Fortnightly«, list, ki izhaja v Jugoslaviji v angleškem jeziku, prinaša pod naslovom »Jugoslavija in avstrijska mirovna pogodba« članek namestnika jugoslovanskega zunanjega ministra dr. Aleša Beblerja, v katerem je med drugim rečeno:

»Namestniki zunanjih ministrov, ki razpravljajo v Londonu o avstrijski mirovni pogodbi, so se sestali na pobudo avstrijske vlade, ki so jo podprle vlade treh zapadnih sil.

Po tem — nadaljuje dr. Bebler — bi lahko sklepali, da bodo Avstrija ali tri zapadne sile o spornih problemih, zaradi katerih se je lanskoletna konferenca namestnikov zunanjih ministrov razbila, povedale nekaj važnega ali novega. Pričakovati bi bilo, da bodo oni, ki so dali iniciativo za novo javno razpravo o spornih vprašanjih, za rešitev teh vprašanj stavili nove predloge, pri tem pa upoštevali stališče druge stranke, to je Sovjetske zveze in Jugoslavije.

Toda zgodilo se je nasprotno. Inicijatorji konference niso prinesli ničesar novega. Ponovili so in že sedem tednov stalno ponavljajo svoja stara stališča in se trudijo, da bi Sovjetsko zvezo in Jugoslavijo napotili do tega, da bi se odrekli svojim pravicam in stališčem.

Kljub vsemu temu je Jugoslavija kot neposredno zainteresirana zavezniška država prevzela nase, da o glavnih spornih vprašanjih, ki zadevajo njene interese, izdela in priporoča nov kompromisni predlog pod pogojem, da zapadne sile predhodno odstopijo od načela, da so avstrijske meje nespremenljive. Tako bi dejansko ustvarili pogoje za diskusijo o novih jugoslovanskih predlogih. Vse tri zapadne sile in tudi Avstrija sama so nove jugoslovanske predloge kratko malo odklonile. Kot edini je ta predlog podprl zastopnik Sovjetske zveze.

Kaj naj rečemo k takšnemu zadržanju vlad zapadnih sil in avstrijske vlade? — nadaljuje dr. Bebler. Vse te vlade seveda odklanjajo jugoslovanske predloge, ki vsebujejo zmanjšane jugoslovanske zahteve, z utemeljitvijo, da ti predlogi niso upravičeni.

Po svojem bistvu se jugoslovanske zahteve nanašajo na dve vprašanji: na usodo koroških Slovencev in na popravilo škode, ki jo je Jugoslaviji prizadejala Avstrija, ko se je na strani hitlerjevske Nemčije vojskovala proti njej.

Glede na koroške Slovence je Jugoslavija namestnikom zunanjih ministrov predlagala, da ozemlje, na katerem so Slovenci v večini in katerega je doslej v celoti zahtevala zase, delijo, da se del tega ozemlja priključi Jugoslaviji, drugi del pa da dobi avtonomijo v okviru avstrijskih meja.

Toda zapadni zastopniki trdijo, da ni nobenega vzroka za spremembo mej ali za dodelitev avtonomije. Pri tem se opirajo na izid plebiscita leta 1920 in ljudskega štetja leta 1934, ter soglašajo z argumenti avstrijskega zastopnika dr. Gruberja.

V članku se ne morem spuščati v podrobno analizo plebiscita in ljudskega štetja — nadaljuje dr. Bebler — toda pripomniti moram, da je plebiscit na Koroškem edini plebiscit po prvi svetovni vojni, ki se ga zapadni zavezniki še oklepajo, dočim so se zedinili, da je treba vse druge plebiscite iz tiste dobe (Posarje, Schleswig, Šlezija) smatrati kot neveljavne. Vrh tega, poleg mnogih drugih okoliščin, ki dokazujejo, da plebiscit ni bil izraz resničnih zgodovinskih teženj koroških Slovencev, je treba pripomniti, da je prinesel v celi vrsti občin zmago Jugoslaviji, posebno po visokem odstotku glasov v obmejnih občinah (Slovenji Plajberk, 79,5 odstotkov, Sele 96,7 odstotkov, Bistrica 64,7 odstotkov, Blato 84,9 odstotkov, Žvabek 75 odstotkov.) Jugoslavija je zmagala na vsem ozemlju južno od Drave. Kar zadeva ljudsko štetje od 1934. leta je to samo navadna potvorba ljudskih štetij na Koroškem. Pri tem štetju je bilo vpisanih tri do štirikrat manjše število Slovencev, kakor v času gospodstva Habsburžanov. To je bilo doseženo na ta način, da so imeli tisti, ki so bili z ljudskim štetjem pooblaščen, navodilo, naj ne upoštevajo jezika onih, ki so jih šteli. (Glej okrožnico številka 24.503/34.) Koro-

ški Slovenci so se proti takemu plebiscitu pritožili pri Zvezi narodov v zavesti, da je tako pristransko štetje ustvarilo argument za germanizacijo in osnove za odrekanje pravic koroških Slovencev do nacionalne svobode in združitve z matično državo Jugoslavijo.

V zvezi s tem je zanimivo pripomniti — nadaljuje dr. Bebler — da so druge ustanove v Avstriji prišle pri ugotavljanju jezika, ki ga govori prebivalstvo, do popolnoma pravihnih zaključkov. Tako na primer navaja katoliška cerkev leta 1935 od 99 občin tega ozemlja, kjer se nahajajo dvojezične šole, 81 kot popolnoma slovenske in 18 kot jezikovno mešane, (Podatki iz knjige »Die slowenische Volksgruppe in Kärnten«, spisal Theodor Velter, Wien in Leipzig 1936).

Razen tega nastaja vprašanje, kako si je mogoče razlagati gibanje slovenskih partizanov na Koroškem, — bilo pa je gibanje, ki so ga zapadni zavezniki javno priznali, — če na tem ozemlju ni strnjene, narodno zavednega prebivalstva? Ali je bilo kdaj koli slišati, da je bilo partizansko gibanje kakšnemu narodu vsiljeno? Kdo bi si mogel predstavljati, da bi bilo v Hitlerjevem rajhu partizansko gibanje sploh možno, ne da bi ga podpirale

Koroški Slovenci smo si z zmago nad nemškimi fašizmom na strani vseh demokratičnih sil sveta priborili pravico do priznanja resnične svobode in popolne enakopravnosti.

široke ljudske množice, ki jih je zatiral in preganjal nemški fašizem. Torej nikakor ne pride v poštev — nadaljuje dr. Bebler — da bi kdo smatral jugoslovanske zahteve kot neutemeljene, temveč je to izrazita pristranost v prid Avstrije na račun Jugoslavije. To je prišlo in prihaja do izraza tudi v vprašanju popravne škode, ko zapadne sile pravijo, da Avstrija Jugoslaviji ne more plačati nobenih reparacij. (Mogoče pa je, da plača letno 40 milijonov dolarjev zasedbenih stroškov; po njihovem mnenju pa naj Jugoslavija sama poravnava škodo, ki so ji jo Avstrijci prizadejali v vojni.) Vprašanje avstrijske mirovne pogodbe je jasno. Če je ta pogodba zaželjena, je treba priznati, da so jugoslovanske zahteve upravičene in pravične, da odgovarjajo visokim demokratičnim načelom, ki jih je demokratični tabor smatral v vojni kot cilj protidemokratske koalicije in zaradi katerih je bila vojna proti Hitlerju osvobodilna vojna. Če je avstrijska mirovna pogodba zaželjena, potem je potrebno priznati, da je šla Jugoslavija v svojih novih predlogih daleč, da so predlagane točke, ki vsebujejo možno kompromisno rešitev, sprejemljiva podlaga za dogovor. Zahtevati od Jugoslavije še več — zaključuje dr. Bebler — pomeni ravnanje proti demokratičnim načelom, na katerih mora biti zgrajen mir. Kdor zahteva od Jugoslavije še več, ta zavrača možno podlago za sporazum, hkrati pa dokazuje, da mu je avstrijska mirovna pogodba nezaželjena.

Atlantski pakt je naperjen proti ZSSR

Spomenica vlade SZ državam udeleženkam v atlantskem paktu

Moskva, 1. aprila (Tanjug). Vlada Sovjetske zveze je poslala vladam Združenih držav Amerike, Velike Britanije, Francije, Belgije, Holandske, Luksemburga in Kanade spomenico severno-atlantskem paktu, v kateri med drugim pravi:

»Že izjava zunanjega ministrstva ZSSR z dne 9. januarja t. l. je poudarila napadalni namen atlantskega pakta. Dejstvo, da je naperjen proti Sovjetski zvezi in državam ljud. demokracije so nedvoumno naglasili uradni predstavniki ZDA, Velike Britanije in Francije. Da bi opravičili sklenitev severnoatlantskega pakta, se sklicujejo na dejstvo, da ima Sovjetska zveza obrambne pogodbe z državami ljudske demokracije. Toda to sklicevanje je popolnoma neutemeljeno. Vse pogodbe Sovjetske zveze o prijateljstvu in medsebojni pomoči z državami ljudske demokracije, so dvostranske in sklenjene samo zaradi možnosti ponovitve nemške napadalnosti. Poleg tega ima ZSSR enake pogodbe proti ponovitvi nemške napadalnosti ne samo z državami ljudske demokracije, marveč tudi z Veliko Britanijo in Francijo. Temu nasproti ni severnoatlantski pakt dvostranski, temveč je večstranski in ustvarja zaključeno skupnost držav. Posebno važno je, da pakt popolnoma preze možnost nove nemške napadalnosti in potemtakem ni njegov namen, da bi preprečil nemško napadalnost. Ker od velikih sil, ki so bile v protihitlerjevski koaliciji, samo Sovjetska zveza ni pogodbeni stranka tega pakta, ga moramo smatrati kot pogodbo, ki je naperjena proti zmagovitemu zavezniku ZDA, Velike Britanije in Francije v zadnji vojni, proti ZSSR.

Udeleženci severnoatlantskega pakta delajo obsežne vojne priprave, katerih nikakor ne moremo opravičiti z interesi samobrambe teh držav. Obsežne mere, ki so jih izvedle ZDA v sodelovanju z Veliko Britanijo in Francijo, vstevši sem povečanje vseh strok oboroženih sil, sprejetje načrta o izkoriščanju atomskega orožja, kopičenju zalog atomskih bomb, ki so popolnoma napadalno orožje, razširitev mreže letalskih in pomorskih oporišč itd. nikakor niso obrambnega značaja. Dejstvo, da v Washingtonu še vedno skupni angloameriški štab, ki je bil organiziran v drugi svetovni vojni, nedavno imenovan v zapadne unije v Fontainebleau v Franciji, in obrambni komite, ki ga določa severnoatlantski pakt, na noben način ne kažejo miroljubnih ali obrambnih namenov udeležencev pakta.

Severnoatlantski pakt in sestavo nove skupine sil opravičujejo s slabostjo OZN, ko je popolnoma očitno, da severnoatlantski pakt ne utrjuje OZN, temveč nasprotno izpodkopava temelje te mednarodne organizacije, kajti sestavljanje nove skupine sil ni samo v nasprotju z načeli OZN, temveč tudi z Ustanovno listino te organizacije.

1. Severnoatlantski pakt nima nič skupnega s samobrambo držav udeleženk v pogodbi, katerih nihče noče napasti in nihče ne ogroža; nasprotno, ta pogodba ima očitno napadalni značaj in je naperjena proti ZSSR, česar ne prikrivajo niti uradni predstavniki držav pogodbenic v svojih javnih izjavah.

2. Atlantski pakt ne le ne prispeva k ugotovitvi miru in mednarodne varnosti, kar

je dolžnost vseh članov OZN, temveč je v direktnem nasprotju z načeli in cilji Ustanovne listine in izpodkopava OZN.

3. Severnoatlantski pakt je v nasprotju s pogodbo, ki sta jo podpisali Velika Britanija in Sovjetska zveza leta 1942 in s katero sta se obvezali, da bosta sodelovali pri zavarovanju miru in mednarodne varnosti, da ne bosta sklenili nikakršnih zvez in sodelovali v kakršnih koli koalicijah proti drugi visoki pogodbeni stranki.

4. Severnoatlantski pakt je v nasprotju s pogodbo med Francijo in Sovjetsko zvezo, ki sta jo podpisali leta 1943, in s katero sta se obvezali, da bosta prispevali k vzdrževanju miru in mednarodne varnosti, da ne bosta sklenili nikakih zvez in sodelovali v kakršni koli koaliciji naperjeni proti eni pogodbenih strank.

5. Severnoatlantski pakt je v nasprotju s sporazumi med Sovjetsko zvezo, ZDA, in Veliko Britanijo, ki so jih sklenili na konferencah v Jalti in Potsdamu in na drugih konferencah predstavnikov teh sil po drugi svetovni vojni. V teh sporazumih so se ZDA, Velika Britanija in Sovjetska zveza obvezale, da bodo sodelovale pri ugotovitvi splošnega miru in mednarodne varnosti in pripomogle k ugotovitvi Organizacije združenih narodov.

TRGOVINSKA POGODBA MED ČSR IN NORVEŠKO PODPISANA

Praga, 3. aprila (Tanjug). V Pragi je bila podpisana trgovinska pogodba med Češkoslovaško in Norveško. Pogodba bo veljala od aprila letos do februarja 1950. Po pogodbi je določena izmenjava do višine 1400 milijonov kron. Češkoslovaška bo pošiljala Norveški izdelke kovinske industrije, stroje, kemikalije, tekstilije in drugo, uvažala pa bo z Norveške železne zlitine, karbid, kemikalije in drugo.

V nedeljo, dne 10. aprila 1949 bo prekop

FRANCA PASTERKA — LENARTA

PRVEGA KOMANDANTA I. KOROŠKEGA BATALJONA ki je padel v borbi za Mežico dne 6. aprila 1943.

Svečanost se prične ob 13.00 uri na pokopališču v Zeležni Kapli

Slovenci, Slovenke, antifašisti!

Oddolžimo se junaku, ki je dal svoje življenje za svobodo in enakopravnost svojega in vseh narodov sveta! Z množično udeležbo bomo dokazali, da smo in bomo ostali zvesti izročilom padlih za svobodo v borbi proti fašizmu.

Zveza bivših partizanov Slov. Koroške Glavni odbor

Vpliv nove Jugoslavije v svetu

Nemški pesnik Goethe je nekeje napisal: »Politična pesem — grda pesem«. Ni dvoma, da velja ta rek še danes za vse tiste, ki so vajeni stila stare mednarodne politike in kramarskih zapletljivost v mednarodni politiki. Toda prišel je čas, — je poudaril zunanji minister FLRJ Edvard Kardelj na pariški mirovni konferenci, — »ko je treba razumeti, da mali narodi stvarno hočejo biti svobodni in neodvisni...« V tej težnji po svobodi in neodvisnosti jugoslovanskih narodov je treba iskati tudi vzrok, da se je »politična pesem« spremenila v epopejo, zaradi katere je postala mala, skoraj da nerazvita balkansko-podonavska država, dežela, v katero so in v katero še vedno upirajo oči tako narodi, ki hrepenijo po svobodi, kakor tudi imperialistične sile, ki s malimi narodi vedno računa kot s področjem vplivnih sfer, kot s predmetom izkoriščanja ali pa kot z oporišči kakršne koli vrste.

Tri razdobja so, zaradi katerih je zrasel ugled Nove Jugoslavije v mednarodnem svetu in v tem je tudi poudarjen njen vpliv: razdobje narodno osvobodilne borbe, razdobje obnove in razdobje graditve socializma.

Naravno je, da so revolucionarne preobrazbe, ki so se začele v Jugoslaviji med osvobodilno borbo plod svetovno-zgodovinskih dogajanj, ki jih je sprožila zmaga Velike oktobrske revolucije. Ko je leta 1939 izbruhnila v Evropi vojna, je Hitlerjev vojaški stroj z lahkoto pregazil vrsto evropskih buržoaznih držav, katerih obrambno moč so v letih med obema vojnami z izdajalskim in protiljudskim delom izpodkopavali vladajoči sloji. Toda z napadom Hitlerjeve Nemčije na Sovjetsko zvezo leta 1941 se je vojna usodno spremenila. Oborožena pest mednarodne reakcije je naletela na neporušljivo silo sovjetskih narodov in zasluženi narodi Evrope so dobili krepko oporo za svojo osvobodilno borbo. Nalogo, ki je bila postavljena pred svobodoljubne sile vse Evrope, da mobilizirajo sile svojih narodov za oboroženi boj proti okupatorju in s tem pomagajo pri zmagi protifašističnega bloka s Sovjetsko zvezo na čelu, so jugoslovanski narodi častno izpolnili. Še več! Nadčloveški napor, s katerimi se je ljudstvo Jugoslavije bojevalo, neizmerne žrtve — materialne in človeške —, ki so bile posledica zagrizenega odpora, junaštvo in smelost partizanskih borcev kakor tudi civilnega prebivalstva, vse to je vzbudilo po vsem svetu ne samo priznanje, marveč tudi občudovanje, obenem s tem pa tudi zgled, kako se mora boriti narod, ki resnično ljubi svojo domovino, svobodo in neodvisnost.

Drugo razdobje — razdobje obnove porušene domovine, sovpada z dobo graditve nove države. Načela, ki so bila po-

stavljena že ob samem začetku narodno-osvobodilne borbe, so prihajala do izraza tako v naporu ljudskih množic, da dvignejo razrušeno domovino iz ruševin, kakor preobrazba je imela svoj močan odjek tudi v prvih jugoslovanskih zakonih. Naj ob tej priložnosti omenimo samo zakonodajno in praktično izvedeno rešitev nacionalnega vprašanja, ki je v zgodovini stare Jugoslavije pomenilo neprestano nevarnost za njen obstoj in ki je bilo plod protiljudskega gesla beograjskih vladajočih krogov: deli in vladaj! Ta notranja preobrazba je imela svoj močan odjek tudi v svetu. Načelo nacionalne enakopravnosti in enakovrednosti ter njena ureditev so predstavljale mamno rešitve tega vprašanja v Sovjetski zvezi vzor, o katerem so začele razmišljati in se po njem ravnavati demokratične sile v vseh odvisnih in napol odvisnih deželah. Odtod tudi veliko zanimanje za jugoslovanske razmere pri vseh narodih, — posebno pri kolonialnih. S tem so pridobitve narodno-osvobodilne borbe in demokratična ureditev Nove Jugoslavije postale močno gibalno v svetovni revolucionarno-demokratični fronti in pomembna sila v borbi proti načelom in dejanjem imperialistično-reakcionarnega tabora, kateremu se je po drugi svetovni vojni postavil na čelo kapitalistični vrh washingtonske vlade.

Avstrijske oblasti nimajo namena zatreti fasistične ideologije

Dunaj, 31. marca (Tanjug). Včeraj je bila v Gradcu obravnavana proti pripadnikom nacistične skupine, ki so bili obtoženi, da so sodelovali pri ustanavljanju nacističnih organizacij v Avstriji in vzdrževali zveze z nacističnimi skupinami na Bavarskem (ameriška zasedbena cona). Na čelu skupine, ki je bila ozko povezana z glavnim organizatorjem nacistične delavnosti v Avstriji Součekom, je bivši SS-ovec in vodja Hitlerjugend Reinhold Polz. Čeprav je dokazano, da so obtoženci sodelovali pri ustanavljanju nacističnih organizacij po navodilu Součka in da so bili v zvezah z nacističnimi skupinami v Bavarski, je sodišče Polza in še nekega obtoženca obsodilo samo na leto dni zapora, druga dva obtoženca pa sta bila oproščena.

Nedemokratična uredba ameriških oblasti v Avstriji

Dunaj, 3. aprila (TASS). Ameriške okupacijske oblasti so razglasile, da je stopila v veljavo tako imenovana uredba št. 200, tokrat v »novi redakciji«. Uredba daje ameriški vojaški upravi najširša pooblastila in pomeni teroristično sredstvo

Že v začetku povojne razdobja je postalo v svetu očitno, da je postala Nova Jugoslavija močan in aktiven činitelj demokracije, mednarodnega delavskega gibanja in protimperialističnih sil. To se je pokazalo v vsestranski borbi za mir, v težnji po gospodarskem sodelovanju z vsemi državami, ki si žele z Jugoslavijo sodelovanje na osnovi enakopravnosti in spoštovanja medsebojnih obveznosti, nadalje v politični in moralni podpori silam, ki se borijo za nacionalno svobodo, za neodvisnost in za socializem. Pri tem pa je treba posebej poudariti prizadevanje Jugoslavije po vsestranskem sodelovanju s Sovjetsko zvezo in državami ljudskih demokracij.

Tretje razdobje — je razdobje graditve socializma ali kratko — razdobje petletnega plana. V petletnem planu se bolj kot kje drugje odražajo težnje vseh narodov Jugoslavije za preobrazbo zastalega gospodarstva in s tem za ustvaritev materialne baze, ki naj bi Jugoslavijo omogočila prestop v novo zgodovinsko razdobje — v dobo socializma. Nihče, pa naj si bo še tako »protijugoslovansko« usmerjen, ne more zanikati odneva in vpliva, ki ga je imela objava petletnega plana FLRJ Jugoslavije v svetu, predvsem v državah ljudske demokracije. Tedaj so vsi listi teh držav veliko pisali o jugoslovanskih načrtih in jih postavljali svojemu ljudstvu za zgled.

Prav to razdobje, ko so jugoslovanski narodi vložili vse napore za izgradnjo pogojev za prestop v socializem, pade objava resolucije Informbiroja. S to resolucijo se je pričel nepričakovan in po svoji ostrini nesluten napad na vse pridobitve, uspehe in težnje narodov Jugoslavije. Vedno so bili razumljivi napadi na Novo Jugoslavijo, če so prihajali iz zapadnega sveta kot posledica gonje proti mladi demokratični državi, ki se je otrešla kapitalističnega pritiska in ki si izgrajuje socializem, ki prezira, pobija in se bori proti prizadevanjem in spletkam mednarodne reakcije. Veliko težje se sprejemati neosnovane očitke, klevete, pretiravanja, laži in raznovrstno podtikovanje s strani držav, od katerih bi morala Nova Jugoslavija dobiti vso podporo in pomoč.

Toda ne glede na poostrene napade z dveh strani, vztraja Nova Jugoslavija na svoji začetni poti. Ta vztrajnost in prepričanost, da je to, kar delajo, pravilno, demokratično in v korist vsemu naprednemu in socialističnemu svetu, je rodila nov velik odmev v svetu. Tako na zahodu kot na vzhodu so računali, da bo resolucija Informbiroja uspelo zlomiti oblast v Jugoslaviji. Toda po devetih mesecih so prvi kot drugi prisiljeni priznati, da so narodi Jugoslavije bolj kot kdaj prej prepričani v pravilnost svojega dela. Na številna prerokovanja o usodi FLRJ, ki so jih širili in jih, žal, še širijo po časopisih in s pomočjo radijskih postaj, pa dajejo odgovor ljudske množice Jugoslavije s svojim okrepljenim delom za izgradnjo socializma in s tem svoje svobode in neodvisnosti. Vsaka oblast, ki bi ne imela tolikšne podpore pri ljudstvu, bi ob tako silovitih napadih iz vseh strani že zdavnaj klonila. To je tudi prepričanje, ki se z vsakim dnem bolj krepi v zavesti naprednih ljudskih množic po vsem svetu in s tem je tudi vpliv, ki ga je imela Nova Jugoslavija v svetu ostal neomajen, če že ne še močnejši.

In politična pesem, ki naj bi bila po Goetheju — grda pesem, je postala danes močna sila, ki odseva notranjo trdnost Jugoslavije tudi v znanje političnih odnosih in vplivih. Naj radijske postaje še tako tulijo in zavijajo — ljudstvo, ki gradi socializem, gre vztrajno dalje...

In politična pesem, ki naj bi bila po Goetheju — grda pesem, je postala danes močna sila, ki odseva notranjo trdnost Jugoslavije tudi v znanje političnih odnosih in vplivih. Naj radijske postaje še tako tulijo in zavijajo — ljudstvo, ki gradi socializem, gre vztrajno dalje...

DROBNE VESTI

Tramvajske vozove bodo izdelovali iz starega materiala v Zagrebu. Zdaj imajo 99 motornih vozov in 64 priklopnih. Lani so v novi delavnici preuredili 12 starih vozov, letos pa bodo naredili šest motornih in več priklopnih vozov. Modernizirali bodo 12 starih vozov. Lani so tudi izdelali dva motorna voza za Reko, letos pa bodo naredili še dva.

900 milijonov din bodo letos vložili v gradbena dela na državnih zveznih posestvih. Zazidana ploskev gospodarskih in stanovanjskih poslopij bo znašala okrog 500.000 m². Gradili bodo predvsem hleve, stanovanjske hiše za kmetijsko delavstvo, remize, veterinarske ambulante itd. Sami na državnem posestvu v Crvenki bodo še do maja pridobili 8000 m² stanovanjske površine v novih hišah.

Velika gradbena dela v Sarajevu. Določeno je 420 milijonov din, investicij. Mešni ljudski odbor bo zgradil stanovanjske hiše za 400 družin. Razen tega bodo gradili še podjetja in ministrstva. V poslopjih JA bodo pridobili okrog tisoč stanovanj. Razen tega bodo popravili številne med vojno poškodovane hiše, tako da se bo število stanovanj povečalo še za 500. Letos bodo tudi izpopolnili vodovodno omrežje. Uredili bodo številne ulice.

Letos bodo v Črni gori pridobili nad 12.000 ha obdelovalne zemlje z melioracijami. Nedavno so začeli meliorirati Lješke polje. Najprej bodo osušili 700 ha zemljišče, potem pa še uredili namakanje na površini okrog 1800 ha.

Lani so v Sloveniji gradili deset bolnišnic. Eno bolnišnico so že popolnoma zgradili. Število bolniških postelj se je povečalo od 4000 na 6000.

V Slavoniji bodo zgradili 60 km gozdnih železnic. Na področju gozdnega področja Belišče bodo zgradili 7 km stare proge in 2 km nove. Štiri druge nove proge na tem področju bodo nad 18 km dolge. Na področju gozdnega področja Djurdjenovac gradijo 10 km dolgo gozdno železnico. V virovitiškem okraju bo nova proga 28 km dolga. Vse nove proge na severnih obronkih Papuka in Bilogore bodo 60 km dolge.

Visoki državni in partijski funkcionarji v Bolgariji v vohunski službi imperialističnih držav

Beograd, 1. aprila (Tanjug). Iz Bolgarije prihajajo vesti, da so pred kratkim aretirali tankaj umogo visokih državnih in partijskih funkcionarjev, ki so bili v vohunski službi imperialističnih držav. Doleg je aretiralo okrog sto oseb, večji del iz Sofije pa tudi izven nje.

Aretirane osebe so delale v gospodarskih ustanovah, v službi državne varnosti, v državnih in partijskih kontrolnih organih ter v zunanji politični službi.

Med aretiranimi je tudi Nikola Načev, pomočnik Trajčeva Kostova pri gospodarskih vprašanjih ter visoka funkcionarja državne varnosti Zadgorki in Nikolčev ter drugi. Pripovedujejo, da je bil ob teh aretacijah kompromitiran tudi Trajčo Kostov, da je izključen iz Politbiroja CK KP Bolgarije, da ne opravlja več državnih funkcij in da je sedaj v hišnem priporu. Trajčo Kostov je bil pred prihodom Dimitrova iz Moskve konec leta 1945 na čelu Bolgarske Komunistične partije kot njen sekretar. Sedaj pa je bil član Politbiroja, prvi podpredsednik bolgarske vlade in odgovorni funkcionar za gospodarstvo.

Važno je pripomniti, da so bili aretirani funkcionarji znani po vsej Bolgariji kot zagrizeni nasprotniki nove Jugoslavije, ki so organizirali in aktivno sodelovali v obrekovalni kampanji proti KPJ in njenej vodstvu.

Trajčo Kostov je bil znan nasprotnik iskrenega bolgarsko-jugoslovanskega sodelovanja. Podpisal je tudi resolucijo Informbiroja proti KPJ. Vodil je delegacijo bolgarske Komunistične partije na zasedanju Informbiroja v Bukarešti, ki je prineslo famozno resolucijo proti KPJ in njenemu vodstvu. Po vrnitvi s tega zasedanja je bil Trajčo Kostov glavni organizator, inspirator in »teoretik« obrekovalne gonje KPJ in novi Jugoslaviji.

V zvezi z omenjenimi aretacijami je notranji minister in član Politbiroja CK bolgarske KP Jugov skušal te dni v svojem govoru na partijski konferenci v Plovdivu zlagano prikazati omenjene aretacije in jih napačno razlagati.

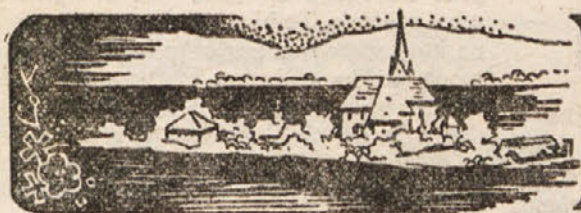
Odkritje vohunske mreže v Bolgariji, v katero so zapleteni visoki partijski in državni funkcionarji, dokazuje, da je bila pravilna trditev voditeljev nove Jugoslavije, da je obrekovalna gonja proti KPJ najtesneje povezana z vohunsko dejavnostjo imperialističnih držav in z njihovimi osvajaalnimi načrti. Dalje — nepravilna politična linija ZSSR in držav ljudske demokracije v tem vprašanju samo koristi tej vohunski dejavnosti in pomaga raznim sovražnikom delavskega gibanja in socializma, da lahko svoje škodljivo in vohunsko delo zakrmljajo z navideznim priateljstvom do ZSSR oziroma z bednimi napadi na našo državo in njeno graditev socializma.

PO ŠIRNEM SVETU

London, 3. aprila (TASS). Izvršni odbor londonske sindikalne zveze je objavil poročilo v zvezi z odločitvijo notranjega ministra, da v Londonu ne sme biti prvomajskih manifestacij. V poročilu je rečeno: Britanija in frankistična Španija bosta edini evropski državi, v katerih bodo delavcem prepovedali, da bi organizirali v prestolnici prvomajske manifestacije.

London. — Britansko ministrstvo za kolonije je objavilo poročilo o življenjskih pogojih 7000 železniških delavcev — črnec v Nairobiju (Kenija). V poročilu, ki daje mračno sliko delovnih pogojev črnec, je rečeno, da trpe delavci strašno lakoto in da dobivajo neverjetne bedne mezde.

Detroit. — Kakor poroča agencija France Presse, bo izgubilo delo okrog 40.000 delavcev avtomobilske industrije v ZDA zaradi pomanjkanja surovin in posameznih delov, ki so potrebni v proizvodnji. Delo bo ustavljeno v tovarni avtomobilov »Hudson«, delavci tovarne »Crysler« pa so že teden dni brez dela in bodo ostali še naprej, ker tovarna nima surovin.

Po naši zemlji

Igra v Štebnu pri Globasnici

V nedeljo, 3. aprila 1949, popoldne je imelo Slovensko prosvetno društvo »Edinost« v Štebnu svojo kulturno prireditev. Domači igralci so naštudirali igro »Glavni dobitki« in povabili k pd. Šoglnu v Štebnu ljubitelje slovenske kulture. In zares, v lepem številu so se zbrali naši ljudje in prijatelji v Šoglnovi dvorani v pričakovanju, da bodo preživeli ob umetniškem užitku lep nedeljski popoldne. Tako je tudi bilo. Igralci in igralke so v sorazmerno težki igri, ki zadeva notranje duševne preobrate in probleme, svoje vloge prav dobro rešili. Igra ponazarja, da stremenje in lov za bogastvom, mamonom, ne osrečuje, ampak človeka kvari in pokvari in ga vrže iz naravnih življenjskih tirov, kakor je bil primer pri Brvarju. Brvar je živel srečno, preprosto družinsko življenje, poln socialnega čuta do sočloveka, dokler ni zadel glavnega dobitka, prvotno sicer pomotoma. Nenadno bogastvo ga je popolnoma odtujilo idealom človečnosti, dokler se ni izkazala usodna pomota, ki ga je na srečo tudi spametovala. Posamezne scene so potegnile gledalce za seboj, učinek je bil viden, pogosto so bili ganjeni do solz, kar nato pa so izzvale spet prisrčen in zdrav smeh.

V imenu Slovenske prosvetne zveze je prišel na prireditev zvezin tajnik, tov. Tonček Schlapper, ki je v svojem govoru

Železna Kapla

Pred dvema letoma smo Slovenci v Železni Kapli, kakor se je spodobilo in bilo prav, na urad tržne občine nabili dvojezični napis, to je tablo v slovenskem in nemškem jeziku. Temu napisu ni bilo usojeno dolgo življenje na občinski hiši, ker so ga narodni nestrpnosti v temni tili noči, v svojem velikem sovraštvu do vsega, kar je slovensko in menda zaradi tega, ker je enakopravnost slovenskega jezika priznana in spoštovana, kakor lepo pripovedujejo po vsem svetu avstrijski ministri in koroški deželni glavar, odstranili. Pred kratkim si je tržka občina omislila nov napis, seveda v edino zveličavem nemškem jeziku in ga »namalala« s starim tržkim grbom, ki s svojo cesarsko krono spominja na monarhijo črno-zlatih avstrijskih cesarjev. Ljudje se smejejo in čudijo, kako da socialistični občinski očetje, ki imajo občino v rokah, niso vrgli tega starega morahofašističnega grba že davno med staro šaro. Toda, ti občinski očetje so ostali starokopitni in reakcionarni.

razložil vsebino in pomen igre. Poudaril je, da ne sme biti naš cilj samo borba za materialnim bogastvom, ampak tudi napori za bogastvom duha, ki je naše najvažnejše orožje v borbi za naš obstanek in lepšo bodočnost. Naša prosveta mora notranje napolniti našega človeka, izoblikovati ga mora k bratstvu in vzgojiti k sožitju z vsemi svobodo - in miroljubnimi narodi. Naš človek mora po svojem socialnem čustvovanju in delovanju za zatiране in izkoriščane soljudi in po narodni

Št. IIj

V nedeljo, dne 3. aprila 1949, popoldne so gostovali v Št. Ilju škofiški igralci. Igrali so igro »Glavni dobitki«. Mnogo naših ljudi se je zbralo ta lep pomladanski dan v dvorani pri Lederhasu, da bi se za nekaj ur razvedrili in videli, kaj bodo pokazali spretni škofiški igralci.

Za uvod je tovariš Andrej Anderwald v kratkem nagovoru pozdravil vse navzoče in predlagal protestno resolucijo na notranje ministrstvo na Dunaju. V resoluciji ugotavlja slovensko prebivalstvo iz Št. Ilja in okolice, da se sovražno razpoloženje avstrijskih oblasti napram koroškim Slovencem ni spremenilo, ampak ponovno obsoja slovenske antifašiste. V resoluciji protestirajo proti obsodbi tovariša Lipeja Kolenika, okrajnega sekretarja Osvobodilne fronte, ki je bil brez vzroka obsojen na tri mesece in se še danes nahaja v zaporu. Avstrijska policija grozi najbolj vidnim funkcionarjem Osvobodilne fronte. Vodja žendarmarijske postaje v Železni Kapli je izjavil pred štirimi slovenskimi mladinci »Prušnik Karl in Boltežar Joško sta za postreliti.« Mi vemo, kaj nam pomeni tov. Gašper in njegov soborec Boltežar. Oba sta stala v oboroženi borbi proti nemškemu fašizmu, dočim so sedanjí varnostni direktor Stössler in drugi tičali v hitlerjevskih oficirskih uniformah in so danes v tako imenovani demokratični Avstriji spet na višjih položajih. Slovensko prebivalstvo iz Št. Ilja in okolice zahteva: Takojšnjo izpustitev tovariša Lipeja Kolenika, odstranitev varnostnega direktorja za Koroško Strossierja, njemu podrejenega komandanta Korytka, okrajnega glavarja v Velikovecu Wagnerja ter komandanta žendarmarijske postaje v Železni Kapli.

Vsi navzoči so navdušeno odobravalí in sprejeli resolucijo.

Nato so škofiški pevci zapeli partizanske, narodne in umetne pesmi. Potem so

strpnosti postati zgled tudi nasprotnikom, ki na vse načine skušajo obdržati svoje kapitalistično-reakcionarne položaje, kajti samo takrat bo tudi v njihovih vrstah vzbudil spoznanje, da se svet razvija vedno naprej, nikoli nazaj. Naš visoki cilj, za katerega se borimo je, da spoštujemo soljudi in vse narode in zahtevamo spoštovanje tudi zase. Novi čas ne sme biti svet teptanih in ponižanih, ampak svet svobodnih ljudi in narodov, enakih po dostojanstvu in spoštovanju človeka.

igralci prav dobro podali igro »Glavni dobitki«. O značaju igre smo pisali na drugem mestu današnje številke.

Ob zaključku so še peli narodne pesmi, navzoči pa so zahtevali partizanske pesmi, ki so jim navdušeno ploskali. Vmes so igrali tudi škofiški tamburaši. Vsi so se razšli zelo zadovoljni in z lepimi vtisi, ki so jih zapustili škofiški igralci, pevci in tamburaši.

Vendar, ko poročamo o lepo uspeli prireditvi, ne moremo zamočati, kar se je pripetilo v Št. Ilju na večer pred prireditvijo. Ko so škofiški igralci pripravljali oder za igro, strastna fašistično nacionalna žilica ni dala miru nekaterim fantinom in so prišli razgrajati ter so napadli naše igralce. Tovariš Miro je telefonično pozval orožnike, da naj Wurikomandovce ukrotijo in razženejo. Orožniki so res prišli in razgrajajo tudi navidezno pozvali, naj se odstranijo, toda nobeden se ni zmenil za ta ukaz in so razgrajali dalje. Radovedni smo res, kako dolgo bodo še trajale take razmere pri nas na Koroškem. Mera bo kmalu polna.

Hodiše

Osmega marca t. l. smo imeli pri nas spet večje domače zborovanje. Tokrat se je zbralo okrog 30 gospodarjev in gospodinj, da bi poživili prepotrebno krajevno organizacijo Kmečke zveze za Slovensko Koroško. Naše gospodarske razmere se čedalje bolj slabšajo, izdatnejše pomoči pa ni videti nikjer. Pridelki, ki jih moramo kmetje oddajati ali prodati, v ceni stalno bolj padajo, pri industrijskih izdelkih pa se ne pozna nobeno popuščanje cen. Datjave in davki stalno rastejo. Edino pomoč vidimo v tesni povezavi in združitvi podeželskega delovnega ljudstva.

Referent Kmečke Zveze, tovariš Verinik je na podlagi izvirnih uradnih poročil dokazal, da kritika glede kmečkega gospodarstva v Avstriji ni naša iznajdba, ni

prazna propaganda, marveč je potrjena tudi z dejstvi iz ameriške cone. Tudi solnograški mali in srednji kmet se pritožuje. Klen, izbran domači ječmen so morali solnograški kmetje oddajati po 80 grošev za kg, dočim so zdaj spomladi lahko kupovali nazaj slab ameriški ječmen za krmo po 1.50 šilingov za kg. Za oddano slanino je ministrstvo določilo ceno 6.80 šilingov, če pa hočemo svinjsko mast kupiti nazaj, moramo plačati nad 14 šilingov.

Tovariš Kompoš je opozoril na nujne in pereče probleme domačega gospodarstva. Med drugim je omenil, da nameravajo menda na severnem bregu Vrbskega jezera zgraditi novo asfaltsko cesto, da ne bi cestni prah preveč nadlegoval »gospodo« v Vrbi in Porečah, dočim v Hodišah ničesar ne ukrenejo, da bi jezero primerno osušili in s tem pridobili na prepotrebni plodni zemlji za potrebe domačega prebivalstva.

Dob

Prijazna slovenska vas Dob lahko zagnamuje nedeljo, dne 3. t. m. kot zelo razgibano. V popoldanskih urah je mladina prvič nastopila s fizikalnimi vajami. Vse kaže, da se bo tudi mladina iz Doba vzdramila in krepila telo in duha za naloge, ki jih nam nalaga sodobni čas. Potem je prispel v našo vas tovariš Prušnik Karl — Gašper ter je v sredi vašanov, pri posestniku Bauhnarju, kjer se je zbrala polna kmetjska soba ljudi, posebno mladine, nakazal v svojem referatu naše naloge. Poudaril je, da je brezhibna disciplinirana organizacija v borbi za naše socialne in narodne pravice nujna in potrebna. Ne zadostuje samo, da naš človek samo pasivno trpi in prenaša vse krivice izkoriščanja in zapostavljanja s strani reakcionarnih kapitalističnih nasprotnikov, ampak je potrebno, da se upre zlu v aktivni organizirani borbi. Nadalje je nakazal napore nove Jugoslavije za izgradnjo socializma in sicer z lastnimi sredstvi in s svojimi močmi. Navzoči so spremljali njegova izvajanja z velikim zanimanjem in so posegli v diskusijo, ki je sledila referatu. V diskusiji so obravnavali aktualne socialne probleme našega delovnega človeka in malega kmeta, izkoriščanega po kapitalističnih veleposestnikih. Na sestanku se je razčistila marsikatera nejasnost, ki je morda obstojala.

Velikonočne razglednice

s slovenskim besedilom, ki jih je založil POOF — Agitprop, dobite pri naših slovenskih zadrugah, v slovenskih trgovinah, pri okrajnih odborih OF in na POOF-Agitpropu v Celovcu, Salmstrasse 6.

Cene razglednicam so naslednje: fotokopije stanejo 60 gr za komad, tiskane pa 25 grošev za komad.

Pokrajinski odbor OF za Slovensko Koroško — Agitprop

FRANCE SLOKAN

KRUHU

POVEST

BELEM

Vse gospodarsko življenje je tedaj uravnaval »zakon«, ki ga seveda niso imenovali s pravim imenom: gonja za profitom: Povezanost gospodarskih panog jih je zanimala le v zvezi s tem »zakonom«.

Ali lahko redno vozijo železnice, če ne nakopljejo dovolj premoga? Jasno je, da ne morejo, če uporabljamo parne lokomotive. Železnice so torej odvisne od premogovne industrije. Ali je pa tudi premogovna industrija odvisna od železnice? Oglejmo si, kaj se zgodi, če vlaki ne vozijo! V premogovnikih sicer še delajo nekaj časa. Vendar se premog čedalje bolj kopiči. Seperacija je pa končno zatrpala. Vse se začne dušiti v premogu, da ni mogoče niti več izvoz iz jaskov. Obrat se ustavi.

Prav tako je premogovna industrija odvisna od železarstva, ne le železarstvo od nje. Če železarstvo ni razvito, ali če delo v njem počiva, je poraba premoga mnogo manjša. Zato se pač ne more raz-

vijati tudi premogovna industrija. Sploh bi bila poraba premoga lahko merilo za razvoj industrije.

Ali je pa morda industrija neodvisna od kmetijstva? Seveda ni. Ne le, da kmetijstvo daje živež za preživljanje industrijskega delavstva, temveč tudi zalaga industrijo z neogibno potrebnimi surovinami. Živilske industrije se sploh ne moremo misliti brez kmetijskih strok. Brez živinoreje bi ne bilo mesne industrije. Tudi tekstilna industrija in usnjarsstvo sta v tesni zvezi z živinorejo. Gozdarstvo je pa tako pomembna panoga, da navadno govorimo o nji posebej kakor n. pr. o industriji o rudarstvu. Čim bolj je razvita industrija, tem večji pomen dobiva tudi kmetijstvo. Tako n. pr. potrebuje tudi naša tekstilna industrija bombaž, volno, lan in konopljo, pa tudi umetno svilo. Kdo ji bo dal te surovine? Bombaž so začeli pridelovati v južnih pokrajinah: v Makedoniji, Hercegovini, Črni gori in Dalmaciji. Sčasoma se bo pridel-

lovanje razširilo tudi na sever. Lesna in kemična industrija bosta dali umetno svilo, ki je pa ne bi bilo brez gozdarstva. Zidali bomo tovarno umetne svilne.

Posebej bi se pa kazalo pomeniti o pomenu kmetijstva za avtomobilsko industrijo in sploh za promet. Nekateri kmetje so bili še nedavno zakleti sovražniki avtomobilov. Kapitalisti so se vozili divje skozi njihove vasi, ogrožali življenje otrokom, odraslim pa tudi živini, vsa okolica vzdolž ceste je pa bila pokrita s prahom. Še njive so slabše rodile ob cestah zaradi prahu.

Zdaj pa bo kmetijstvo podpiralo razvoj avtomobilizma. Tudi razvoj izdelovanja kmetijskih strojev. Samo pomisli: tudi traktorji potrebujejo gumijaste obročje. Kmetijstvo bo omogočilo, da bomo lahko izdelovali iz domačih surovin tudi gumijaste izdelke. V Sloveniji so se dobro obnesli poskusi s tujo rastlino, ki ima čudno ime kok — sagiz. Ta rastlina se je preselila k nam iz Sovjetske zveze, kjer jo gojijo na velikanskih površinah. Daje tisto snov, ki iz nje izdelujejo kavčuk. Pri nas so pa tudi odkrili neke vrste regrat, ki ima precej »mleka« za izdelovanje kavčuka. Najbrž bomo pridelovali tudi ta regrat. Zelo verjetno je, da bo kmetijstvo v Sloveniji močen vir industrijskih rastlin. To velja tudi za pridelovanje sladkorne pese. Zato bomo tudi kmalu sezidali sladkorno tovarno, ki bo izdelovala sama

toliko sladkorja, kolikor ga potrebuje Slovenija. Sladkorno peso smo že začeli pridelovati — doslej je pa nismo niti poznali.

Ali naj zdaj še dokazujemo, kako je na drugi strani kmetijstvo odvisno od industrije? Ni se treba prepirati, katere gospodarska stroka je potrebnejša. Kdor misli, da se bodo med petletko razvijale samo nekatere gospodarske stroke, še vedno gleda na gospodarstvo kakor kapitalisti: »gospodarstvo sestavljajo naslednje panoge itd.« Kakor če bi opisovali človeka: človek sestoji iz nog, rok, trupa in glave, nohtov, kože in las... Mogoče je sicer opisovati vsak del človeškega telesa posebej, toda pri tem ne smemo pozabiti, da n. pr. noga pomeni nič brez vseh delov telesa. Pa celo sama glava je brez moči in življenja. Tudi kmetijstvo, železarstvo, premogovna industrija, lahka industrija itd. nam ne morejo nuditi prave slike o gospodarstvu, če gledamo na vsako panogo kakor na iztrgano iz gospodarstva življenja, namesto da bi jo proučevali v njeni povezanosti z vsemi drugimi panogami.

Ko boš torej proučeval posamezne gospodarske panoge ali celo pisal o njih, boš moral vedno misliti na gospodarstvo — na vse gospodarsko življenje. Samo tako boš lahko razumel tako posamezne panoge, kakor tudi vse gospodarstvo ter si boš odgovoril sam na marsikateri »zakaj«?

(Dolje.)

Portugalska pod diktaturo klerofašizma

Portugalska je danes še vedno pod diktaturo predsednika vlade Salazarja. V predvolivni kampanji za predsedniške volitve je sicer vlada dovolila zmerno opozicijsko delovanje, ko pa je po nekaj tednih spoznala, da se je opozicija že preveč okrepila, je spet posegla po najbrutalnejših metodah. Na ta način opozicija — liberalno-demokratska opozicija — na volitvah ni mogla pokazati svoje moči. Vlada je ponovno »triumfirala«, kar pa nas ne sme čuditi, če upoštevamo, da je Portugalska že 22 let pod diktaturo vojaške klike in katoliške cerkve.

Portugalska se danes, to je po drugi svetovni vojni, ko je propadla nemška karta, na katero je Portugalska prav tako stavila kakor Francova Španija, vedno bolj približuje anglo-amerškemu bloku. S priključitvijo k atlantskemu paktu — o tem koraku se vedno bolj diskutira v Lisbonu — pa bo Portugalska izgubila še tisto malo svobode, ki jo je po zlomu nemškega fašizma uživala v mednarodnih odnosih. Portugalska se tako vedno bolj spreminja v pomembno bazo anglo-ameriških imperialistov na Iberskem polotoku.

Ugodna geografska lega Portugalske na periferiji evropskega kontinenta in pa bogate kolonije na »črnem« kontinentu so že zgodaj pritegnile pozornost zapadnih imperialistov na deželo, ki se je v starem veku imenovala še Lusitanija. Ko je veliki morjeplovec Bartolomeo Diaz 1486, na poti v bogato deželo Indijo, odkril rt Dobre nade, ni niti mislil na to, da bo Portugalska, ki je 1941 otročila Španijo, »sporazum o razdelitvi sveta«, že naslednje stoletje padla pod oblast španskih kraljev. Že v »vojni« za špansko nasledstvo (1701 — 1714) je Portugalska postala navadna kolonija Velike Britanije, ki je s pomočjo blokade 1703 izsilila znani sporazum, v katerem si je Velika Britanija zagotovila monopol nad portugalsko zunanjo trgovino. Od tedaj se Portugalska ni mogla nikoli več iztrgati izpod angleške kontrole.

Konec 19. stoletja pa je bila Portugalska tista dežela, ki se je nekaj raztezala od Ceylona v Južni Aziji do Brazilije, ena najbolj revnih držav evropskega kontinenta. Portugalska ni mogla dobiti pomoči, da bi popravila kronično finančno krizo. Leta 1910, ko so na Portugalskem proglasili republiko, so mnogi pričakovali, da se bo položaj zboljšal. Toda Portugalska je postala eksporter sardin, vina in sadja, Velika Britanija pa je obdržala monopol nad zunanjo trgovino in tako še naprej kontrolirala portugalsko gospodarstvo.

Leta 1926, je prišla na oblast vojaška klika, ki sta jo vodila generala Da Costa in Carmona. Aprila 1928 pa je postal Salazar finančni minister Portugalske. Generala klika, ki je videla, kako drvi država vedno bolj v propad, mu je izročila popolno oblast v roke, Salazar je uvedel

diktaturo, ki se je naslanjala na srednjeveške katoliške institucije.

Nova država »Estado Novo« pa je bila vse prej kakor demokratska. Salazar je razpustil sindikate in prisilil delavce, da se vpišejo v njegovo fašistično, stanovsko organizacijo. Prepovedal je vse stranke. Osnovalec je, opirajoč se na svojo lastno organizacijo, »Uniao Nacional«, SA-oddelke, tako imenovano Legio, in tajno policijo, ki je štela 50.000 moških in ki so jo izvežbali nemški gestapovci. Ta policija je bila pod poveljstvom njegovega prijatelja Botelho Moniza, ki je užival oblast, kakor so jo imeli nekoč samo veliki inkvizitorji v Španiji. Mnogi politični nasprotniki, žrtve portugalske klerofašistične diktature, se niso nikoli več vrnili iz koncentracijskih taborišč na Kanarskih otokih.

V vojni demokratskih držav proti nemškemu fašizmu je Portugalska sicer ohranila formalno nevtralnost, vendar ni Salazar nikoli tajil svojih simpatij do Nemčije in Italije. Nacistična Nemčija je prejela 90 odstotkov svojih potreb v volframu, ki igra tako veliko vlogo v vojni industriji, iz Portugalske. V zvezi s Hitlerjevo smrtjo pa je Salazar proglasil »dan žalosti« na Portugalskem. Še tik pred zaključkom druge svetovne vojne je portugalski firer izjavil: »Mi smo antidemokrati, proti parlamentarizmu, antiliberalci, naš cilj je korporativna država.« (To je sistem, ki ga je v Italiji uvedel in propagiral fašizem.)

Ali ni Salazar med italo-nemško intervencijo v Španiji prav tako slovesno izjavil o »nevmešavanju« in »nevtralnosti«?

Čudovito je življenje v puščavi

Nad širnimi peščenim prostranstvom se je bočilo vroče sinje nebo. Neizmerna, blede, kakor razbeljena nebesna dlan se je čudovito skladala s podobo pod njim. Bilo je, kakor bi se iz rumenega morja peska kadilo — tako silno je trpočelo ozračje nad razbeljenim peskom. To je puščava.

Kljub temu nam daje puščava nešteto presenečenj, ki se nam zdi ob prvem odkritju polne romantike in novega življenja. Pomislimo samo na reke brez ustij, na reke s pljuči, na suhe meglice, na solna jezera. Puščava ni mrtva. V sebi krije skrivnosti, ki so človeka od nekaj zanimala, da je stopil v osrčje divjega sveta in se poglobil v njegovo življenje.

Znanstvene odprave so nam razodele skrivnosti puščave in dognale, koliko more tudi ona koristiti človeku. Vemo, da je v puščavah voda, da so živali, celo ljudje. Vendar vode je malo. Toda en meter pod peščeno površino naletimo že na vlogo. Spomladaj pronica deževnica hitro v globino in pesek jo varuje pred sončnimi žarki, da ne izhlapi. Tako imamo v puščavah vodo brez ustij. Tudi nam je že

v praksi pa je spremenil Portugalsko v središče intrig in eno glavnih baz fašistične agresije proti republikanski Španiji? »Nevtralnici« Salazar je, kakor je znano, poslal Francovi Španiji 18.000 portugalskih dobrovoljcev.

Kakšen je danes položaj na Portugalskem, tej beli koloniji Velike Britanije? Pravijo, da je Salazarju končno uspelo, da je s pomočjo ogromnega birokratskega aparata uravnotežil budžet Portugalske, ne da bi pri tem oškodoval interese cerkve, velikih posestnikov in portugalskih monopolistov. Po splošnem prepričanju je Portugalska danes ena najbolj dragih dežel na svetu. Od leta 1939 pa do danes so se cene življenjskih potrebščin dvignile za 500 — 1000 odstotkov, medtem ko so se plače dvignile samo za 40 do 100 odstotkov. Samo po sebi se razume, da so se pri taki situaciji profiti kapitalistov znatno zvišali.

Danes je na Portugalskem okrog 120 tisoč hektarov zemlje neobdelane. Če prištejemo še to, da je v deželi okrog 60.000 brezposelnih poljedelskih delavcev, ki živijo v »slumih« glavnega mesta Lisbona, si šele lahko predstavljamo, v kakšni mišeriji je danes Portugalska. Skoraj neverjetno se sliši, da je na Portugalskem več ko 50 odstotkov prebivalstva še danes nepismenih.

76 odstotkov električnih central Portugalske je še vedno v britanskih rokah. Anglija izvažajo za te centrale 100.000 ton premoga letno na Portugalsko. Kljub velikim obljubam o izgradnji novih električnih central pa ne kažejo britanske družbe

prav nobenega interesa, da bi zgradile nove centrale. Te bi namreč pomenile močno konkurenco za angleško industrijo premoga, ki je našla na Portugalskem solidno tržišče. Angleška podjetja uživajo še danes monopolni položaj v železniškem in pomorskem prometu. V njihovih rokah so tudi petrolejska polja pri Torres Vedras. Vse do julija 1946 je Velika Britanija kontrolirala uvoz in izvoz iz Portugalske (v administrativnem pogledu).

Med drugo svetovno vojno pa se je pričela Amerika vedno bolj zanimati za Portugalsko. Leta 1944 je Salazar odstopil Zedinjenim državam Amerike pomorska in letalska oporišča na Azorih in tako ogrozil angleške interese na Portugalskem. Od leta 1942 do 1946 se je uvoz iz ZDA že podvojil, tako da uvažajo danes Portugalska že polovico svojih proizvodov iz Ameriške republike.

Portugalska je danes že v sferi ameriškega sistema, zato bo le težko odklonila ameriško povabilo, da vstopi v atlantski vojni blok. Kakor poročajo angleški listi, bo Portugalska izkoristila svoje približevanje atlantskemu bloku zato, da izsili spremembo anglo-ameriške politike do Francove Španije. Z drugimi besedami Salazar zahteva, da se najprej povabi Francova Španija v ta blok. V nasprotnem primeru bi namreč Francova Španija, po informacijah AFP, lahko odgovorila Iberski pakt o prijateljstvu in nenapadanju, ki sta ga podpisali Španija in Portugalska 11. decembra 1943.

Istovetnost interesov Portugalske in Španije ponovno dokazuje, da je Portugalska še vedno pod diktaturo, ki prodaja sedaj interese svoje dežele interesom mednarodnega kapitala in podžigateljem nove vojne.

(Po »Ljudski pravici«)

tisoč let. Tako vidimo, da so se ljudje že davno pričeli boriti s puščavo, da bi iztrgali košček za koščkom zemlje za obdelavo. Kljub temu, da niso imeli praktičnih naprav, pa so vendar polagoma ustvarjali železnice. Največja borba je bila z vodo. Ponokod so gradili velikanske plasti iz nasipov in ob povodnih lovili vanje rečno vodo. Drugje so gradili rečne struge in odvajali vodo na polja po neštetihi širokih in ozkih rokavih — kanalih.

Kjer to ni bilo mogoče, ker voda ni tekla po zemlji, ampak pod njo, tam so ljudje kopali v predgorjih nekakšne vodnjake — jarke, dolbilo so podzemeljske kanale »kjarize«, po katerih je tekla voda s predgorij v doline na polja. Na ravnini so morali dvigati vodo z glinastimi vrči.

Važno je, da vemo, da so vse te naprave napravili ljudje z golimi rokami. V podzemskih kanalih in vodnjakih se je zemlja pričela rušiti, namakalni jarki so se polnili z blatom, vsaka povodenj je donášala nasipe in jezove. Vendar so se ljudje vselej znova lotili dela in niso odnehali prej, dokler niso škodo popravili.

S tem, da so ljudje te naprave vedno popravljali in obnavljali, imamo danes dragocene, tisočletja stare dokumente o življenju v divjih neizprosnih puščavah.

»Mir je podpisan, resnično podpisan! Front ni več! Cesar ga je moral podpisati, ker se ljudstvo ni hotelo več vojskovati. Soldati so kar v regimentih začeli zapuščati fronto. Na Dunaju se je ljudstvo uprlo in cesar je moral odstopiti. Zdaj pravijo, da bo prišla revolucija kakor na Ruskem. V dolini že dva dni nihče ne dela, ljudje čakajo. — Pravijo, da bo zdaj revolucija. Proglasili bodo Jugoslavijo. Za našo vojsko pritiskajo Lahi, čeprav niso zmagali... Skozi dolino so se peljali soldati nazaj, sam sem jih videl. Vlak dolg kot hudo leto, iz vseh oken in vrat so štrlele puške in strojnice, na lokomotivi spredaj je bila velika rdeča zastava... In krogle so žvižgale na vse strani... Soldati so odstavili vse oficirje in si izvolili svoje komandante. Ob progi blizu Homa so našli mrtvega majorja. Ker se ni hotel pokoriti, so ga vrgli skozi okno...«

Šantač je popolnoma pozabil na svojo pokvečeno nogo, ki mu je grenila življenje, in se z zadovoljstvom pasel na obrazih svojih prestrašenih poslušalcev. Pri tretji grči je spremenil tok pripovedovanja:

»Kaj se cmeriš, Močivka; tvojega starca ne bo več nazaj, če se še tako kisaj. On grize travo na Doberdobu, Bog mu bodi dober! In vi... in mi... kaj se

je nam bati vsega tega?... Prav nič! Zdaj je prišel čas, zdaj je prišla svoboda za nas siromake. Gospoda trepetajo, a mi se smejimo! Mi se lahko smejimo. Zlodej, dovolj so nas mučili kot izno (živino v igu) živino.«

Šantač je lopnil po mizi, njegove sirove oči so se zalile s krvavo jezo, ustnice so se zlobno obrobile, bil je že čisto spremenjen in podoben nasršenemu ježu.

»V dolino se že občuti, v Mežici je vse narobe... Žandari so se potuhili, gospoda hodi pokropana okrog. Delavci se zbirajo. Nadpaznika Onuka so že vrgli iz jame. In zdaj — zdaj bi se morali tudi mi planinci vzdramiti... Tudi naš čas je prišel! Tega Dudaša! Hej Petruh, ti boš lahko gospodar na Močivju...«

Šantač je zgrabil s kosmatimi tacami Petruha za rame in ga prešerno stresel.

»Le zijaj, kakor hočeš, ha, ha, ha! Močivci zdaj je prišla tuda vaša ura! Za nas vse vzhaja zarja... zarja za Jazbino...« (Dalje)

Močivje je strmelo, Petruh je komaj zadrževal svoje nestrpnost. Namesto da bi šel za stelo, je postal po gozdu, prisluškoval in gledal cele ure v ogenj, pri katerem se je grel.

Neko popoldne, ko je ravnokar košutil smrekovega pritlikavca in odlagal suhljate sesulje (vejice) na plast, je kot plaz z gore pridrvel mimo najemnik Kopišar. Videč Petruhovo delo se je zakrohotal:

»Ha, ha! Oje ojasto! Zakaj se pa plaziš po tleh kot deževnik? Ali ne vidiš tehle smrek? Vsaka da voz stelje. Klesti...«

Ko so ga ošinile začudene Petruhove oči, je nadaljeval:

»Klesti! Koga se pa bojiš? Gozdarja?... Ha, ha! Klesti, ti pravim! Vojne je

konec, zdaj je vse naše... vse je hudič vzel...«

In kot plaz je drl dalje proti dolini.

Petruhu je bilo zdaj že tega preveč, njegova glava ni mogla obseči vsega tega, kar se je s tako naglico odigravalo okrog njega.

Naraglav, nadučitelj, Repežev-soldat, Kopišar... Kaj pomeni vse to?...

Zataknil je sekiro za pas in se vrnil domov še za dne. A doma ga je čakalo presenečenje.

Za mizo je sedel Karpuhov Šantač, ki je bil popoldne prišantal iz doline. Karpuhovega Šantača niso zaradi noge vzeli na vojsko.

Sedel je pred vampasto grčo tepkovca in važno razlagal: